LIVIU RUSU – THE LOGIC OF BEAUTY

Aurora Gheorghița

PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract:Beauty is part of the fundamental values of the human kind. Since ancient times, the attraction towards beauty has been materialized by man's desire to create and contemplate beauties. The Logic of the Beauty, presents Liviu Rusu's conception of the dialectics of the beauty and the dynamic logic of this category. The beauty in his vision, appears as a whole in which we find good and truth.

Keywords : logic of the beauty, work, aesthetic reality, representation, value.

Frumosul reprezintă acea valoare estetică fundamental care se exprimă, individual fără a avea nevoie de intervenții exteriore . Prin urmare, este o valoare imanentă.

În cadrul esteticii, frumosul a fost un terenul prielnic pe fondul căruia au luat naștere multiple teorii. O definiție a acestuia o putem descoperi încă din cele mai vechi timpuri, la vechii greci. „Aceştia înţelegeau prin frumos nu numai lucrurile frumoase, formele, culorile, sunetele, dar şi gândurile, moravurile plăcute. El era prezentat ca ceva plăcut auzului și văzului."[1]

Frumosul la Platon se referă și la aspectul binelui. Dacă binele nu ar exista, categoria frumosului ar dispărea. Mai mult el prezintă și o definiție a acestuia : „ un frumos ce trăieşte de-a pururea, ce nu se naşte şi piere, ce nu creşte şi scade; ce nu-i într-o privinţă frumos, într-alta urât; câteodată da, alteori nu; pentru unii da, pentru alţii nu; ce nu sălăşluieşte în altă fiinţă decât sine; nu rezidă într-un vieţuitor, în pământ, în cer, sau oriunde aiurea; frumos ce rămâne el însuşi pentru sine, pururea identic sieşi ca fiind un singur chip; frumos din care se împărtăşeşte tot ce-i pe lume frumos, fără ca prin apariţia şi dispariţia obiectelor frumoase, el să sporească, să se micşoreze ori să îndure o cât de mică ştirbire".[2]

Liviu Rusu, În Logica frumosului prezintă concepţia sa despre dialectica frumosului şi logica dinamică a acestei categorii. Frumosul în viziunea sa apare ca un întreg în care regăsim binele și adevărul. Conceptul de ordine este accentuat, atât în gândirea cât și în existența omului În acest sens, se poate vorbi şi de o logică a „sentimentelor". Frumosul se ivește pe fondul raționalității, *în baza prezentării sub formă sensibilă, individuată şi materializată, a esenţialităţilor.*

Frumosul face parte din valorile fundamentale ale omului. Din cele mai vechi timpuri, atracția spre frumos s-a concretizat prin năzuința omului de a crea și contempla *frumuseţile.*

Totalitatea năzuințelor satisfăcute se constituie în valori. Toate lucrurile care aduc satisfacția sunt apreciate și valorificate. Viața nu poate exista fără satisfacții, așa că întreaga existență este dominată de căutarea valorilor. Năzuințele diferă de la om la om, desigur, pot varia și în cadrul aceleiași persoane, pot fi regăsite în conflict. Varietatea aceasta poate duce și la o varietate în planul valorilor. Acest plan, se răsfrânge asupra întregii persoane și poate influența în egală măsură intelectul sau voința. Trebuie precizat faptul că năzuințele nu formează valori, doar ajută la descoperirea lor. Totuși, legătura dintre cele două este foarte strânsă – procesul de descoperire al năzuințelor duce la descoperirea valorilor.

Năzuințele sunt împărțite în două categorii: cele care au la bază cerințe biologice

(inferioare), și cele care au la bază cerințe spirituale (superioare). După cum am menționat anterior, fiind în strânsă legătură cu năzuințele, valorile vor avea și ele două categorii. Liviu Rusu numește prima categorie *valori dezideratives*, iar a doua categorie, *valori dignitative*. Primul set de

[1] E. Burke, *Despre sublim şi frumos*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1981
[2] Platon,(traducere Petru Creția),Editura Humanitas, București,2006

BDD-A26498 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:30 UTC)

valori ține de nevoile vitale, subiective, de instinctul de conservare. Satisfacerea acestor nevoi, nu duce la o împlinire spirituală, odată însușite își pierd importanța.

Valorile dignitative, se depărtează de dorințele subiective, sunt caracteristici esențiale ale spiritualității. Din cadrul acestor categorii se desprind o serie de subcategorii. Astfel, valorile dezideretive au doua direcții : valori biologice (ce satisfac tendința de conservare) și valorile economice (satisfac aceleași nevoi, dar sunt *răspunsul la cerințe mai dezvoltate și mai rafinate*).

Valorile dignitative au trei subcategorii: valori teoretice (adevărul), valori morale

(binele) și valori estetice (frumosul). Valorile teoretice cuprind domeniul filosofiei (al logicii), valorile etice – domeniul eticii, iar valorile estetice , domeniul esteticii. Gama variată de valori, împreună cu năzuințele din care izvorăsc, sunt sinteze ale sufletului omenesc – formează o unitate care absoarbe toți factorii cunoscuți, dar și cei necunoscuți. Astfel, nu putem nega nici individualitatea valorilor, nici legăturile strânse dintre acestea.

Concluzia la care ajunge Liviu Rusu, este că lumea, în complexitatea ei, poartă în ea evidența punctelor de reper și funcționează după o anumită logică – *logica imanentă*. Cultura umană va fi percepută ca un tot unitar. Năzuința spre frumos, precizează Liviu Rusu, nu este creată de oameni sau fenomene exterioare, ea este înrădăcinată în logica intimă a naturii omenești. Adevărul, binele și frumosul, reprezintă condiția perfecționării sale. Frumosul influențează toate aspectele vieții, nu doar un singur aspect (de exemplu arta). Arta este principala preocupare a esteticianului, dar nu trebuie omis faptul că și altceva poate conține caracteristici estetice.

Frumosul trebuie privit întotdeauna împreună cu celelalte valori: binele și adevărul. Cu toate că este o valoare de sine stătătoare, nu poate fi acceptat faptul că nu s-ar raporta și la alte domenii sau valori. Asemănarea dintre cele trei valori, este dată în primul rând de apartenența acestora la aceeași categorie, și anume, cea a valorilor dignitative. Acestea se impun prin ele însele, prin demnitate proprie. Deosebirea dintre cele valori se regăsește în forma de construire a semnificației. Adevărul nu își relevă semnificația ca un factor de sine stătător. El are nevoie de o legătură, de o raportare la ceva și acest lucru este judecată. Definirea adevărului se va raporta întotdeauna la relația dintre gândire și obiectul acesteia. Astfel, această valoare este sinonimă cu realitatea, pentru că enunță ceea ce este, ceea ce există. Liviu Rusu denumește această valoare, o valoare heterotelică, pentru că nu se raportează doar la propria semnificație, ea trece dincolo de spațiul său.

Binele nu primește nici o definiție exactă, el poate fi caracterizat ca o valoare morală, intențională. Liviu Rusu precizează că în timp ce *adevărul îl găsim, binele îl realizăm*. Pentru a exprima binele ne raportăm la voința ca mijloc moral. Asemenea adevărului, binele este perceput nu doar la nivel propriu, individual, dar și în baza unor relații sau raportări. Deoarece binele trebuie realizat , are o natură teleologică și se realizează ca o acțiune de la ceva spre ceva.

Binele și adevărul au în comun încă o caracteristică, și anume cea a nemulțumirii: ambele au ca punct de plecare acest factor. Binele arată nemulțumirea omului cu starea sa existențială, iar adevărul arată nemulțumirea în ceea ce privește realitatea. Cele două valori se află în contradicție, iar puntea lor de legătură – care ar putea să remedieze acest fapt- este categoria frumosului.

Frumosul este cadrul prielnic în care cele două valori, binele și adevărul, pot ajunge la un consens. Frumosul apare prin urmare, ca o necesitate, ca o cerință logică și originară a spiritului omenesc. Această valoare nu face parte din aceeași categorie a transgredienței, ea poate funcționa de una singură. Frumosul nu iese din propriul nucleu, nu se raportează la altceva, el este o valoare imanentă. Un lucru pentru a fi frumos se raportează doar la el însuși și doar adâncindu-ne în el putem să-i cunoaștem frumusețea. Acest proces se numește contemplația frumosului.

Binele și adevărul au ca punct comun, nemulțumirea. Frumosul, în schimb, are ca punct de plecare, mulțumirea. Astfel, un obiect frumos reprezintă un tot unitar, deoarece se raportează doar la el însuși. Nemulțumirea pe care o regăsim în celelalte valori duce la frământări nesfârșite, pe când mulțumirea frumosului ne ține pe loc, ne îndeamnă la contemplarea aprofundată a obiectului. Frumosul se prezintă așa cum este, și rezonează cu adevărul, dar el ne și mulțumește și astfel el rezonează cu binele.

BDD-A26498 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:30 UTC)

Liviu Rusu spune *că frumosul ne arată ceea ce este (adevărul) sub forma cum trebuie să fie (binele).* Această valoare ne oferă un deznodământ, un refugiu, pe care celelalte două valori nu ni le pot oferi, de aici valoarea existențială a frumosului. Importanța sa este evidentă

(mulțumirea deplină pe care o poate oferi doar frumosul) și îl pune în vârful ierarhiei valorilor.

Căutând adevărul, omul analizează existența (realitatea), iar acest lucru presupune o descompunere a acesteia, în fragmente pentru o înțelegere completă. Totodată omul caută un numitor comun, care duce la unitate, pentru a reflecta realitatea. Urmând acest proces, ni se relevă trăsătura principală a cunoașterii: obiectivitatea. Binele, pe de altă parte, se raportează la un alt tip de gândire. El are o valoare intențională. Principiul moralității (trăsătura sa principală), are în prim plan subiectul și este obligatoriu pentru fiecare subiect în parte. Binele *aparține astfel, subiectivității iar adevărul, obiectivității.* Frumosul este caracterizat prin obiectivitate, deoarece nu există contemplație fără concentrare asupra unui obiect. Totuși nu putem să ne depărtăm de rostul frumosului, acela care ne face să vibrăm și să ne identificăm cu el – subiectivitate. Prin acest proces, frumosul creează echilibrul între obiectivitate și subiectivitate.

Adevărul se bazează pe aflarea laturii comune lucrurilor,se referă la forma conținutului, la aspectul său formal. Binele se raportează la o cu totul altă perspectivă. El se concentrează pe conținut, deoarece are ca puncte de reper voința și strădania. El caută conținutul fiecărui act în sine și nu unitatea acestora. Frumosul este, desigur o sinteză a formei și conținutului, pe care le așează în perfectă armonie. Frumosul are astfel , un caracter de întreg. Liviu Rusu concluzionează definind frumosul ca *o sinteză necesară, între adevăr și bine.* Apariția lui este una logică, care ajută la aproprierea celor două lumi diferite (adevăr și bine), care se concretizează în unitatea existenței interioare.

Din cele expuse în capitolele precedente, valorile aparțin unor grupe. Prima grupă, bine și adevărul aparțin lumii individuale, iar cea de a doua grupă, frumosul, aparține lumii unitare. Lumea individuală este lumea în care trăim noi, iar existența noastră este o sumă de acte care au o legătură între ele. Totuși omul privește aceste acțiuni sub forma unor experințe strict personale. Aceste configurații formează *realitatea empirică.* În cadrul acestei realități, individul își conștientizează unicitatea și diferența dintre el și lume prin intermediul unor laturi sufletești (intelect, voință, sentiment). Omul trăiește, astfel, într-o lume obiectivă, iar în acest spațiu el încearcă să *descopere adevărul și să realizeze binele*. Tot în acest context apare și nemulțumirea, specifică valorilor menționate. Aceasta apare ca urmare a apariției divergențelor. Ele se împart în trei categorii: divergența din lume, divergența dintre om și lume și divergența personală. Conștientizarea existenței nemulțumirii și prin urmare, a divergențelor, arată că omul caută o cale de scăpare, caută armonia și unitatea atât cu lumea cât și cu el însuși. Aici, Liviu Rusu ne sugerează că lumea nu este un haos, ci la baza ei a fost o structură unitară, tocmai de aceea căutarea individului se răsfrânge în lumea reală. Găsirea armoniei, a frumosului, nu este decât relevarea unității imanente, unitare, a lumii.

Frumosul se regăsește în toate lucrurile și atunci când este descoperit el aduce acordul cu sine și cu noi. Astfel putem spune că frumosul este caracterizat prin unitate în varietate. Această unitate ne prezintă o altfel de realitate și anume, *realitatea estetică*, care relevă profunzimile lumii în care regăsim unitatea. Această unitate reprezintă totalitatea sentimentelor care sunt piatra de căpătâi a existenței umane, o *lume a esențelor*.

Liviu Rusu atribuie fiecărei valori un termen descriptiv, prin urmare, adevărul este legat de intelect, binele de voință și frumosul de sentiment. Sentimentul este o atitudine pe care sufletul o relevă în fața diferitelor situații din lumea reală. Totuși, celelalte valori pot și ele da naștere unor sentimente fie ele pozitive, fie negative. Atunci nu este sentimentul cel ce face diferența între cele trei valori. Diferența este în nuanța sentimentului.

Liviu Rusu continuă prin a explica cum funcționează eul. Astfel, acesta nu este dictat de factori interni sau externi, nu se schimbă, se transformă. Toate trăirile și acțiunile noastre sunt dictate de eu, iar un exemplu în acest fel este mustrarea de conștiință. Putem deduce de aici , caracterul dinamic al eului. Acesta este format dintr-o multitudine de instincte și aspirații distincte. Aceste experiențe duc la apariția unor sentimente, de asemenea distincte. Sentimentele pure, spiritualizate apar pe fondul unui intelect superior, iar prin această raționalizare ne putem îndepărta de pornirile

BDD-A26498 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:30 UTC)

biologice. Varietatea sentimentelor duce la o strânsă legătură cu lumea înconjurătoare și de asemenea ne îmbogățește eul cu experiențe multiple. Liviu Rusu numește acest eu , eul empiric care tinde spre diferențiere. Avem, în acest fel două caracteristici ale eului: una care tinde spre unitate și una care tinde spre diferențiere.

Se întrevăd astfel două direcții ale definirii atitudinii estetice: una axată pe latura intelectuală și alta pe latura emoțională. Frumosul, spune Liviu Rusu nu poate fi definit ca aparținând doar unei facultăți sufletești, ci doar prin aspectul unității. Un lucru nu poate fi frumos decât dacă e în acord cu sine și cu individul: *unitatea obiectului reclamă unitatea subiectului*. Unitatea nu este un act exterior, *ci o propulsiune inerentă*, iar atunci când acest factor este dominat, apare atitudinea artistică.

Revenind la aspectul sentimentului și legătura acestuia cu frumosul, ne este relevat faptul că legătura dintre acestea este evidentă, dar că nu sentimentul în sine este important, ci natura lui. Nu orice trăire duce la crearea de artă valoroasă : „În artă fiecare are dreptul să exprime tot ce simte. Însă cu condiția să simtă ceea ce trebuie”[3]. Astfel sentimetul nu trebuie să se afle la suprafață, ci să vină din profunzimea eului. Sentimentul estetic este un sentiment pur, care are ca punct de plecare trăiri dezinteresate.

Intelectul, un alt factor important al frumosului, nu se prezintă ca o legătură discursivă, ci ca o centralizare în jurul unității și se manifestă prin intuiție , de unde și cararacterul intuitiv al atitudinii estetice. Contrar altor esteticieni, Liviu Rusu prezintă acest factor al intuiției ca fiind cuprins de raționalitate, el este cel prin intermediul căruia se transmite unitatea și tot *el ne tălmăcește armonia.* Raționalitatea (raționalitatea intuitivă) aduce cu sine ordinea și astfel dinamismul capătă și el o logică unitară, nu una haotică. În acest fel descoperim eul originar ca fiind un *logodynamos* – un factor intern unitar, aflat în continuă zbatere interioară, stăpânit de raționalitate .Acest *logodynamos* poartă în el sămânța care va da naștere logicii frumosului.

Raționalitatea intuitivă și de raționalitatea discursivă au ca punct comun dorința de a găsi unitatea și armonia. Diferența se regăsește în direcția în care ne duce năzuința. Prima se referă la reflectă în discursivitate (concepte abstracte), iar cea de a doua, este în strânsă legătură cu eul și apare prin intermediul imaginii (intuitiv).În plus, ambele conțin factorul rațional, și prin urmare, frumosul îl conține și el.

Frumosul se ivește pe fondul raționalității, *în baza prezentării sub formă sensibilă, individuată şi materializată, a esenţialităţilor.*

După cum s-a precizat și în capitolul anterior, eul este un logodynamos, iar în acest fel se evidențiază și natura dialectică a lui, astfel, și frumosul are la bază dialectica. Liviu Rusu, adaugă frumosului încă o caracteristică, și anume, materia: *dinamismul dialectic înglobează chiar această materialitate.* Este o materie, o figură în continuă mișcare, dinamică. Primim aici exemplul lui Shakespeare, care prezintă o lume agitată, în mișcare. Mai mult, în piesele sale toate sentimentele pe care le exprimă (ură, iubire sau răzbunare) sunt descrise de la începuri, până la ultimele conflicte. Artistul pune în valoare la maxim a teleologiei personajelor (esențialitatea personajelor), *realizând o unitate desăvârşită în sânul varietăţii divergente*.

Teleologia implică și existența materialității, deoarece și materia își are esența sa, logica sa. Materialitatea se regăsește atât în natură (acțiunile din sânul acesteia se produc în cadrul unei materialități), cât și în artă. „Materia este aceea care dă mai întâi ideile de bază posibile sau conformația logică a întregului.”[4] Varietatea materialului îi conferă operei de artă valoare, dar pentru a face acest lucru, artistul trebuie să respecte niște legi. Diferitele materii își au *logica lor inerentă,* iar nerespectarea acestia va duce la imposibilitatea de a crea opera de artă. Liviu Rusu subliniază faptul că *în domeniul frumosului se afirmă un fir logic, aceasta se întâmplă şi din cauză că legile inerente materialităţii îşi imprimă normele peste care nu se poate trece.* Deducem de aici că dialectica frumosului este ghidată de anumite norme, fără de care unitatea s-ar dizolva, iar haosul i-ar lua locul. Normele după care funcționează creează o euritmie, o ordine logică. Această logică dinamică este

[3] Ortega y Gasset, *Essais espagnols,* eseul *Musicalia,* Paris, 1932.
[4] Th. Lipps, *Ästhetik,* ed.2, vol. II, Leipzig, 1920.

BDD-A26498 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:30 UTC)

formată din unitate, echilibru simetrie, armonie, „toți atâția factori necesari unui întreg ordonat,unui cosmos în adevăratul înțeles al cuvântului.”[5]

În estetică regăsim diferite categorii ale frumosului, și anume : sublimul , tragicul, comicul sau stilul, tipul și genul. Liviu Rusu ne spune că aceste concepte sunt discutate individual, și asta ar fi o greșeală, și acestea ar fi de fapt *forme variate ale frumosului*. Frumosul reprezintă o stare tensionată între anumiți termeni distincți, care, punându-se de acord, duc la fenomenul estetic (frumosul). Varietate tensiunilor determină genurile frumosului. Primul tip este *tensiunea ușoară,* a cărei tendință impulsivă nu este mai domoală, și a cărei rezistență față de norma formativă nu este vădit accentuată. În acest fel, germenul formativ se exprimă cu ușurință. Al doilea fel de tensiune este cea *echilibrată*. Aici pornirile conflictuale sunt mult mai accentuate, astfel, tendința impulsivă se află în acord cu tendința formativă. A treia categorie este *tensiunea expansivă.* Aceasta constă în dominanța impulsivității, în detrimentul tendinței formative iar caracteristica el generală pare a fi agitația dezlănțuită. Liviu Rusu face încă o delimitare a acestor genuri, după caracterul pornirilor conflictuale. Putem distinge, așadar, o tendință demonică și o tendință simpatetică. Mai mult tendința simpatetică va corespunde frumosului de tip simpatetic,iar celelalte două vor fi frumosul de tip echilibrat și frumosul de tip expansiv. Deosebirea dintre acestea se regăsește în varietatea gradului de tensiune care implică și o varietate în ceea ce privește unitatea.

Frumosul simpatetic este dominată de armonie și ușurință în exprimare, asemenea unui joc. Toate aceste considerente duc la un sentiment de libertate deplină. Rafael, Mozart sau Lamartine aparțin acestui gen.

Frumosul echilibrat este sub influența unei armonii mai grave. Conflictul dintre tendința demoniacă și tendința formativa este tumultuos. Totuși cea din urmă reușește să iți arate supremația. Din cauza acestei lupte mai accentuate, acest gen al frumosului nu poate să ajungă așa ușor la sferele superioare. Acestui gen îi aparțin Leonardo Da Vinci, Bach sau Arghezi.

Frumosul expansiv prezintă un conflict intens între cele două tendințe. Cu toate că întregul este bine delimitat el încearcă să iasă, să-și depășească limitele. Prin urmare apare caracteristica acestui gen, neliniștea. Exemple ale frumosului expansiv găsim la Michelangelo, Beethoven sau Balzac.

Liviu Rusu continuă cu explicarea categoriilor estetice tradiționale. Grația este pusă în discuție pentru început. Aceasta este explicată ca o calitate a mișcării, armonioasă și ușor de executat. Totuși această categorie nu se poate raporta doar la mișcare, spune esteticianul, astfel că aceasta se poate răsfrânge și asupra unor forme statice. Grația reprezintă de fapt totalitatea elementelor care arată puritate, unitate și armonie. Exact aceleași caracteristici aparțin și genului simpatetic, așa că putem afirma că grația coincide cu frumosul simpatetic.

Sublimul este cea de a doua categorie prezentată în această lucrare. Aflăm că sublimul se traduce prin elevație, prin urmare putem descrie un sentiment de ridicare deasupra condiției obișnuite. Pentru a atinge sublimul este nevoie o mișcare continuă, de un *dinamism nestăvilit.* Luând în vedere aceste considerente putem spune că sublimul reprezintă frumosul expansiv.

Caracteristicul este încă o categorie estetică discutată în această lucrare. Aceasta se referă la scoaterea în evidență a însușirilor esențiale. Acest lucru se realizează prin ieșirea dintr-un conflict existent, iar acest lucru ne duce spre categoria demoniacului. Dacă ieșirea din conflict se materializează, vorbim de demoniacul echilibrat, dimpotrivă, dacă acest conflict nu poate fi oprit, ne referim la demoniacul expansiv.

O altă categorie a esteticului este stilul. Acesta reprezintă o *unitate de expresie* și efectiv, o linie directoare care arată apartenența la o exprimare specifică, o atitudine spirituală. Varietatea de stiluri existente (baroc, clasic,gotic, etc.) evidențiază apartenența lor la frumosul echilibrat , frumosul expansiv și la cel simpatetic.

BIBLIOGRAPHY

[5] Heinrich Wölfflin, *Principii fundamentale în istoria artei*, București, Ed. Meridiane, 1968.

BDD-A26498 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:30 UTC)

1. Nicolae, Balotă, *Arte poetice ale secolului XX. Ipostaze româneşti şi străine*,editura Minerva, București, 1976;
2. E. Burke, *Despre sublim şi frumos*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1981
3. Hartmann, N., *Estetica*, Editura Univers, 1974
4. Heinrich Wölfflin, *Principii fundamentale în istoria artei*, București, Ed. Meridiane, 1968.
5. Ion Ianoşi, *Estetica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978,
6. Morar, V., *Esteticã – interpretãri si texte*, Editura Universitãtii, Bucuresti, 2003
7. Ortega y Gasset, *Essais espagnols*, eseul *Musicalia*, Paris, 1932.
8. Platon,(traducere Petru Creția),Editura Humanitas, București,2006
9. Th. Lipps, *Ästhetik*, ed.2, vol. II, Leipzig, 1920.

BDD-A26498 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:30 UTC)